

νουν περισσότερο την σύγχυση. Πλάι στά μυθικά πρόσωπα του 'Αγαμέμνονα, τής Κλυταίμηςτρας, του 'Ορέστη, τής 'Ηλέκτρας, συνυπάρχουν ή Θεανώ, ό Θωδωρής, ό Χριστόφορος, ή Μαρία, ή Ευγενία. Μερικά από τά πρόσωπα έεπανέρχονται και στά τρία διβλία. 'Η Μικρασία, ό πόλεμος, οί τσέτες, οί πρόσφυγες συνείρονται στή σκιώδη ύλη. 'Η αφήγηση γίνεται σέ πρώτο πρόσωπο και ό άφηγητής έπιμερίζεται σέ άντρικά και γυναικεία πρόσωπα. Κεντρικά μοτίβα του «Κήπου τών πριγκήπων» είναι ό έρωτισμός και τό φονικό. 'Η έσωτερική άπουσία όποιαδήποτε όργανωτικής δύναμης του μύθου - άνάγκη, μονοτέλεια, μοίρα - και ή έξαρση του τυχαίου έχει σάν άποτέλεσμα τήν άποδιοργάνωση τής άφηγηματικής ύλης και μιά άκατάσχετη ροή όνειρικού λόγου, κάτι πού μοιάζει μέ άυτοματισμό στή σκέψη. Παράλληλα όμως μιά σταθερή έπιμονή στή λυρική πρόζα άπασχολεί τόν συγγραφέα.

'Η άναζητήση μιάς μνήμης παράλογης και ή άνίχνευση μιάς έπικείμενης και άπροσδιόριστης άπειλής φαίνεται ότι είναι στίς προθέσεις του. Σημειώνουμε έδώ τήν κοινή θητεία μέ τό Γ. Χειμωνά.

Μέ τή «Μυθολογία» κρυσταλλώνει ένα προσωπικό τρόπο άφήγησης, ύστερα από τήν προηγούμενη άναζητήση, τήν όποία, φαίνεται, έγκαταλείπει. Κι έδώ κέντρο είναι μιά οικογένεια. Συγκεκριμένα, πρόκειται για μιά μυθιστορία ενός μακρινού προγόνου, πού ξεκίνησε θεόφτωχος τό τέλος του περασμένου αιώνα από τή Δάδρα της 'Ηπείρου και έγκαταστάθηκε στή Θεσσαλονίκη, όπου έζησε - μέ έξαιρετη λιγόχρονη παραμονή στήν Πόλη * όλη του τή ζωή. 'Εκει αντιμετώπιζοντας πολλές άντιξοότητες κατόρθωσε να δημιουργήσει μιά καλή οικονομική κατάσταση, πολυμελή οικογένεια και πρόσκαιρη εύτυχία, για να χτυπηθεί άργότερα από θάνατος και οικονομικές καταστροφές. Τελικά, κατάκοιτος από ήμipληγία, πέθανε στή Θεσσαλονίκη τό 42 .

Συγκειτικός κρίκος τών 12 μικρών άφηγημάτων είναι ή δράση αύτου του προγόνου, του Νικόλα, πού μπορεί μάλιστα, ξεφεύγοντας από τή συγκεκριμένη καταγωγή, να άνεχτεί σέ μιά γενική, τυπική περίπτωση ενός προγόνου μας, πού αγωνίστηκε να δημιουργήσει μιά άστική ουγουρία για τόν εαυτόν του και τιά τούς άπογόνους του.

Μυθολογία λοιπόν; Ναι, γιατί τά γεγονότα ως τό 40 για τή γενιά πού εμφανίζεται στά γράμματά μας γύρω στο 60, αποτελούν τήν προϊστορία. 'Εχουν θεβία τή σημασία τους, γιατί τά κουβάλαει ό καθέννας μας σάν συμπυκνωμένη συσώρευση πικρής και εκούσιας άποθμημένης μνήμης. Για τή γενιά αύτή πού ιστορικά γεγονότα άρχίζουν τήν κρίσημην δεκαετία 40-50. Για τό Ν.Μ. ό τίτλος του διβλίου παίρνει τή σημασία του και από τό γεγονός ότι σ' αύτό στήνεται ένας μύθος. 'Ο ίδιος δίνει τήν έξήγηση ότι τά ιστορικά γίνονται «μέσ στον κήπο τών πριγκήπων ή μέσ στίς πλατείες». 'Η ουσία τών δέ διαφέρει: «πάλι όλο δυσκολίες, τραγωδίες, θάνατοι» (σελ. 74).

'Ο ιστορικός και κοινωνικός περίγυρος δίνεται

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ή τυπική περίπτωση ένός προγόνου μας

ΝΙΚΟΥ ΜΠΑΚΟΛΑ: *Μυθολογία. Δώδεκα αλληλένθετα άφηγήματα. Έξάντας, 'Αθήνα, 1977. Σελ. 83*

ΕΠΙΜΟΝΗ είναι ή προσπάθεια του Ν.Μ. να δρει τό προσωπικό του στίγμα στο χώρο τής σύγχρονης πεζογραφίας, όπου θητεύει από τό 1958. Τά διβλία του «Κήπος τών πριγκήπων» (1966), «'Υπνος θάνατος» (1974) και «Μυθολογία» (1977) έχουν κάποια έσωτερική σχέση μεταξύ τους. Στά δύο πρώτα ό πεζογράφος κινείται άνάμεσα στο όνειρο και στήν πραγματικότητα. 'Η άμαγωγή τής πραγματικότητας στον κόσμο του όνειρου γίνεται στον «Κήπο τών πριγκήπων» μέ μέσο τόν αρχαίο μύθο: οί μυθικές μορφές μιάς τραγικής οικογενείας, τών 'Ατρείδων, παίρνουν κάποια σκιώδη ύπόσταση καθώς συγγέονται μέ πρόσωπα, μνήμες, γεγονότα και καταστάσεις τής πραγματικότητας. Δέν παύουν όμως να είναι μορφές πού δρουν μέ τόν εϊριμό τών όνειρων. 'Αναχρονισμοί γεγονότων και προσώπων έπιτεί-

μέσα από τή δημιουργική πορεία του Νικόλα, άλλοτε μέ έπεισόδια πού συνδέονται άμεσα μέ τή ζωή και δράση του (οί σύμμαχοι, ό κακός δρόμος), άλλοτε μέ σύνδεση έντελώς περιθωριακή (τά καπέλα). Ἡ μυθοποίηση τῆς ἱστορίας έγγράφεται στό ένεργητικό του πεζογράφου· γεγονότα ὅπως ὁ Μακεδονικός Ἀγώνας, ὁ Ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων, οί οικονομικές συνέπειες του Μεγάλου Πολέμου μυθοποιούνται μέ μαστοριά και συντομία. Ἡ μυθοποίηση γεγονότων και καταστάσεων λειτουργεῖ ὡς συνθήκη γιά τήν ἀποστασιοποίηση και τήν ἀποφόρτιση τῆς οικογενειακῆς μνήμης μέ ἀποτέλεσμα ἕναν ἀρκετά στέρεο ρεαλισμό, πού φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ στόχος του πεζογράφου.

Στό βιβλίο, παρά τή συντομία του, -83 μόνο σελίδες-ἔχει πετύχει μιά έντυπωσιακή συμπύκνωση του ἀφηγηματικού χρόνου, χωρίς νά χάσει ὁ λόγος του τήν ἀναγκαία γιά τή μυθολογία ἀφηγηματική ροή. Αυτό τό κατόρθωσε μέ τούς παρω-

χημένους χρόνους, τήν ἀναστροφική ἀφήγηση σέ κάθε έπεισόδιο-ἀφήγημα, τή μακροπερίοδη φράση· ἡ χρήση επίσης του τρίτου προσώπου και τά χαρακτηριστικά ἐμβόλιμα παραθέματα σέ εὐθύ λόγο, μέ ὅλα τά προηγούμενα τεχνικά μέσα, διασώζουν τόν ἐσωτερικό χρόνο τριῶν γενεῶν και δημιουργοῦν στόν ἀναγνώστη τήν ψευδαίσθηση ὅτι παρακολούθησε πληθώρα ἀφηγηματικού ὕλικου.

Και ἡ ἀνανεωμένη αὐτή γραφή του Ν.Μ. εἶναι ἀρκετά προωθημένη. Πρότυπά της εἶναι ἡ «Γυναίκα τῆς Ζάκυθος», τά παραμύθια και ὁ Εὐαγγελικός Λόγος. Κάποιας ἀφέλεια στό ὕφος δίνει χάρη στήν ἀφήγηση. Παρά τήν κατάχρηση τῶν τεχνικῶν μέσων ἡ «Μυθολογία» διασώζει τελικά κάποια λυρική οὐσία. Ἀφηγήματα, ὅπως «Ἡ κάθοδος», «Ἡ ἀηδόνα», «Ἡ Ἀρετή», περιέχουν ἐξαιρετικές σελίδες.

Γ.Δ. ΠΑΓΑΝΟΣ